

Förskolan – en hörnsten i den svenska välfärden

Berättelse

En plats för de minsta

I Sverige tillbringar många av de yngsta barnen sina dagar på en förskola. Dit kommer barn som ungefär är mellan ett och fem år, alltså under åren innan de börjar i skolan. På förskolan leker de, sjunger, målar och bygger, de äter tillsammans och vilar, och mitt i allt detta lär de sig hela tiden nya saker – inte minst språket. För barn som växer upp i en familj där man talar ett annat språk hemma blir förskolan ofta den första platsen där de möter svenskan varje dag. Men förskolan är inte bara till för barnen. Den är också byggd för att föräldrar ska kunna arbeta eller studera, och just därför brukar den räknas som en av hörnstenarna i den svenska välfärden.

Rätten till en plats

En central tanke är att en förskoleplats inte ska vara något man har tur att få, utan något man har rätt till. Från det att ett barn fyller ett år har det rätt till förskola om föräldrarna arbetar eller studerar. När en vårdnadshavare har anmält till kommunen att familjen önskar en plats, är kommunen skyldig att erbjuda barnet förskola inom fyra månader. Den här rättigheten har stor betydelse i praktiken: den gör att en förälder kan tacka ja till ett arbete eller börja en utbildning utan att först behöva oroa sig för vem som ska ta hand om barnet. På så sätt hänger rätten till förskola tätt samman med möjligheten för båda föräldrarna att försörja sig och vara en del av arbetslivet.

En avgift som alla ska klara

Förskolan är inte gratis, men avgiften är medvetet utformad så att den inte ska bli ett hinder för någon. Hur mycket en familj betalar beror på hushållets samlade inkomst – den som tjänar mer betalar mer, och den som tjänar mindre betalar mindre. Samtidigt finns det ett tak, som kallas maxtaxa. Det innebär att avgiften aldrig kan stiga över ett bestämt högsta belopp, hur hög inkomsten än är. Tanken bakom denna konstruktion är att ekonomi inte ska avgöra om ett barn får gå i förskola eller inte.

Allmän förskola från tre år

Från höstterminen det år ett barn fyller tre år tillkommer ytterligare en rättighet: den allmänna förskolan. Den ger varje barn minst 525 timmar om året, ungefär femton timmar i veckan, helt utan avgift. Det viktiga här är att denna tid gäller alla barn, även de vars föräldrar inte arbetar eller studerar. Bakom detta ligger en tanke om jämlikhet: att alla barn, oavsett familjens situation, ska få chansen att leka med andra, utveckla sitt språk och förbereda sig inför skolan på lika villkor.

Mer än barnpassning

Förskolan styrs av skollagen och följer en egen läroplan, och Skolverket är den myndighet som ansvarar för den. Det betyder att förskolan inte bara är en plats där barn passas medan föräldrarna

är borta, utan en del av utbildningssystemet med tydliga mål för vad verksamheten ska ge. Många föräldrar upplever förskolan som trygg och värdefull, och för samhället i stort fyller den flera funktioner samtidigt: den ger barnen en bra start, den hjälper nyanlända in i språket, och den gör det möjligt för fler vuxna att arbeta. Det är denna kombination som gör förskolan till något mer än en praktisk lösning – den säger också något om hur det svenska samhället ser på barn, arbete och jämlikhet.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
tillbringa	använda sin tid på en plats; vara någonstans en tid
välfärd	samhällets stöd och tjänster som ska ge alla ett tryggt liv
hornsten	något grundläggande och viktigt som något annat vilar på
central	mycket viktig; står i mitten av något
vårdnadshavare	den vuxna som har ansvar för ett barn, oftast en förälder
skyldig	tvungen att göra något enligt en regel eller lag
erbjuda	ge någon möjligheten att få något
försörja sig	tjäna de pengar man behöver för att leva
utformad	gjord eller byggd på ett visst sätt
hushåll	de personer som bor och lever tillsammans i ett hem
tak	en övre gräns som något inte kan överstiga
maxtaxa	regeln om att förskoleavgiften har ett högsta belopp
allmän förskola	avgiftsfri förskoletid för alla barn från tre år
jämlikhet	att alla människor behandlas lika och har samma värde
på lika villkor	under samma förutsättningar för alla
läroplan	ett dokument med mål för vad en utbildning ska ge
skollagen	den lag som styr skolan och förskolan i Sverige
myndighet	en del av staten som ansvarar för ett visst område

Läsförståelsefrågor

- Varför kallar texten förskolan för en “hörnsten i den svenska välfärden”?
  - För att alla förskolor är byggda av sten.
  - För att den fyller en grundläggande roll både för barnen och för att föräldrar ska kunna arbeta.
  - För att den är den äldsta delen av samhället.
- Vad menas i texten med att en förskoleplats är något man “har rätt till”?
  - Att man måste betala extra för att få en plats.
  - Att samhället är skyldigt att ordna en plats, inte att det beror på tur.
  - Att bara vissa familjer kan ansöka om en plats.
- Hur fungerar maxtaxan enligt texten?
  - Avgiften är lika hög för alla familjer.
  - Avgiften följer inkomsten men kan aldrig bli högre än ett bestämt belopp.
  - Avgiften försvinner helt när barnet fyller tre år.
- Vad är det viktiga med den allmänna förskolan från tre år, enligt texten?
  - Att den bara gäller barn vars föräldrar har ett arbete.
  - Att den är avgiftsfri och gäller alla barn, oavsett föräldrarnas situation.
  - Att barnen då måste vara på förskolan hela dagarna.
- Vad innebär det att förskolan “styrts av skollagen och följer en egen läroplan”?
  - Att förskolan bara är till för att passa barn medan föräldrarna är borta.
  - Att förskolan är en del av utbildningssystemet, med bestämda mål för verksamheten.
  - Att varje förskola själv bestämmer helt vad barnen ska göra.
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  - Kommunen måste erbjuda en plats inom fyra månader efter att en anmälan kommit in.
  - Den allmänna förskolan gäller bara barn vars föräldrar studerar.
  - Skolverket är den myndighet som ansvarar för förskolan.
  - Avgiften kan stiga hur högt som helst om familjen tjänar mycket.
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  - Förskolan kan vara den första platsen där ett barn möter svenska varje dag.
  - De flesta barn lär sig att läsa och skriva redan på förskolan.
  - Familjer med lägre inkomst betalar en lägre avgift än familjer med högre inkomst.
- Texten säger att rätten till förskola “hänger tätt samman med möjligheten för båda föräldrarna att försörja sig”. Förklara med egna ord vad det betyder.

9. Varför kan man säga att maxtaxan handlar om jämlikhet? Använd exempel ur texten.
10. Den allmänna förskolan är gratis även för barn vars föräldrar inte arbetar. Vilken tanke ligger bakom det, enligt texten? Resonera.
11. Texten skriver att förskolan är “mer än barnpassning”. Förklara vad som menas med det.
12. I texten står det att förskolan “säger något om hur det svenska samhället ser på barn, arbete och jämlikhet”. Vad tror du att den meningen vill få fram? Motivera ditt svar.
13. Texten använder uttryck som “många barn” och “många föräldrar” i stället för “alla”. Varför är det ett medvetet val, tror du?

Diskussionsfrågor

- Förskolan beskrivs som en hörnsten i välfärden, bland annat för att den gör det möjligt för båda föräldrarna att arbeta. Vilka följder får ett sådant system för familjer och för samhället, tror du?
- Är det rätt att samhället bekostar en stor del av förskolan med skattepengar? Vilka argument finns för och emot?
- I texten är en grundtanke att ekonomi inte ska avgöra om ett barn får gå i förskola. Finns det andra saker i ett samhälle som borde fungera på samma sätt? Motivera.
- Förskolan ses ibland som “typiskt svensk”. Varför kan det vara problematiskt att kalla en samhällslösning för typisk för ett helt land?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text där du jämför hur de minsta barnen tas om hand i Sverige med hur det fungerade där du växte upp. Vad är likt, och vad är olika? Avsluta med vad du själv tycker om den svenska förskolan.